

REAȚII DE NEMULȚUMIRE FAȚĂ DE REGIMUL POLITIC COMUNIST DIN ROMÂNIA LA ÎNCEPUTUL ANILOR '70 ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

Vasile Rămneanțu*

*Cuvinte cheie: Securitate, populație, județul Timiș, stare de spirit.
Keywords: Securitate, population, Timiș County, mentality.*

Reactions of Discontent Towards the Romanian Communist Political Regime in the Early 1970s in Timiș County (Abstract)

Despite a relative liberalization of the political regime in Romania after 1964, the process of surveillance over the population by the Securitate continued. One may notice in the reports made by the Timiș County Securitate Department that there were persons identified addressing memoirs to Europa Liberă Radio station, to ONU, Bucharest embassies or even the Party and political leadership considered as dictatorial.

Several intellectuals were placed under surveillance for having philosophical preoccupations (teosophical, in that respect) in total contradiction with the Marxist doctrine. Ex-Legionaries were also subject of the surveillance activity of the Securitate, though they suffered a political condemnation in the 50s, intellectuals, workers, peasants, clerks who stood as fervent critics of the social-economical situation (with supply difficulties, prevalence of the exports, excessive ideologisation, low wages) and political of Romania, or had connections with citizens of the occidental states. The neoprotestant cults were also subject of the Securitate surveillance.

The documents analysed depict the general dissatisfaction of those forced to welcome the Yugoslavian leaders who came to Timișoara. They objected having to stand in cold weather conditions waiting for the official group to pass, stating that in the neighbouring country liberty had other values, asking for liberalization of the visa regime. Those found under Securitate surveillance were summoned (one of the most commonly used methods used by the political police of Romania in the 1965s), most of them recognising their actions. We must underline the fact that the Securitate officers used a cruel method during the surveillance period, members of the suspects families (wives and sons) being called to assist, despite the firm engagements of the indicted not to repeat their actions, with no trust whatsoever from the Securitate, pursuing the surveillance. A special case is that of the author of an anonymous letter „offensive towards the Party and political state”, who suffered and was committed to a neuropsychiatric hospital of the Timiș County.

These were some of the Timiș County anticommunist regime forms of rezistence, the economical policy promoted by Ceaușescu's regime, the lack of fundamental human rights, which led to a situation that was enhanced in the 80's, as the Romanian communist regime crisis enhanced.

Procesul de destindere internă inițiat de către Gheorghe Gheorghiu Dej prin eliberarea deținuților politici, scăderea semnificativă a areștărilor și trimerilor celor reținuți în judecată a fost continuat de către Nicolae Ceaușescu. În aceste condiții, „excesele Securității au fost înlocuite cu creșterea accelerată a supravegherii informative, în scopul neutralizării de la început a oricăror acțiuni protestatare, urmărindu-se crearea în rândul populației a sentimentului că se afla sub observația permanentă a organelor de Securitate astfel încât orice împotrivire era sortită, de la bun început, eșecului”.

Deoarece măsura areștării și încarcerării a fost

luată în puține cazuri, Securitatea a început să folosească pe scară largă alte metode, una dintre cele mai extinse constituind-o avertizarea. În momentul în care informatorii semnalau faptul, că anumite persoane se făceau vinovate de acte considerate de către P.C.R. și Securitate ca fiind delictive (comentarii critice la adresa conducerii de partid și de stat, ascultarea posturilor de radio occidentale și în special „Europa Liberă”)¹ acestea erau avertizate

* Universitatea de Vest, Timișoara, b-dul Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: vasileramneantu@yahoo.com

¹ C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri / Cadre, obiective și metode, 1967–1989*, coord. Florica Dobre, autori: Elis

de către ofițerii de Securitate care efectuau urmărirea. Cel învinuit era astfel „anunțat” că Securitatea cunoștea foarte bine activitățile sale, fiind atenționat că în cazul în care continua să se manifeste în același mod va avea de suferit. Chiar dacă în mod real au fost destul de puține cazuri în care aceste amenințări au fost puse în practică, ele erau suficiente pentru a speria persoanele respective, iar pentru a amplifica efectul avertizărilor aveau loc de regulă la sediul Securității, simpla „invitație” de prezentare la această instituție constituind deja un motiv de temere.

O altă metodă folosită de către organele de Securitate a fost cea a demascării și punerii în dezbatere publică a persoanelor cu atitudini dușmănoase, dar această măsură a fost folosită mult mai rar, deoarece „faptele” comise nu constituiau niciun delict, chiar și conform legilor Republicii Socialiste România, deci teoretic cei puși în discuție nu puteau fi acuzați de nimic, dreptul la opinie și libertatea de expresie fiind garantate de stat. Pe de altă parte, un număr ridicat de demascări publice ar fi scos în evidență existența a numeroase nemulțumiri față de politica partidului, aspect pe care acesta dorea să-l ascundă. Metoda a fost folosită, de regulă, contra persoanelor care au încercat să emigreze clandestin sau a aderenților la diverse culte religioase scoase în afara legii. Deci o componentă importantă o constituia „caracterul politico-educativ” al măsurii. Deoarece avertizările erau mult mai ușor de efectuate ofițerii de Securitate au recurs, cu preponderență, la această metodă².

În studiul de față vom analiza starea de spirit a unei părți a locuitorilor din județul Timiș de la începutul anilor '70 ai secolului trecut, așa cum reiese din rapoartele întocmite de către Inspectoratul de Securitate Timiș înaintate primului secretar al Comitetului Județean P.C.R.

Buletinul Informativ din 26 ianuarie 1973 preciza că organele de securitate din cadrul Inspectoratului Județean Timiș al Ministerului de Interne au identificat și ridicat de la Lepădat (Lepădat) Adam un număr mare de înscrisuri cu conținut dușmănos la adresa orânduirii socialiste și de stat din România, printre acestea aflându-se 30 de memorii adresate postului de radio „Europa Liberă” și Organizației Națiunilor Unite în care autorul prezenta „complet denaturat situația economică și socială îndeosebi a țăranimii din Cooperativele Agricole de Producție”. Totodată,

Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa, vol. II, București (2006), XVIII (<http://www.cnsas.ro/documente/publicatii/Securitatea%20vol%202.pdf>, accesat în 9 decembrie 2020).

² *Ibidem*, XIX.

regimul politic din România era calificat drept unul dictatorial, care, pentru realizarea scopurilor sale, recurgea la teroare. Au fost descoperite în timpul perchezițiilor și materiale mistico-religioase din care rezulta că persoana în cauză făcea parte din secta religioasă interzisă „Oastea Domnului” și în consecință urma să se înceapă urmărirea penală a lui Lepădat (Lepădat) Adam³.

Organele de Securitate au efectuat percheziții la domiciliul profesorului de matematică pensionar Gheorghe Băleanu, fiind găsite cărți cu conținut filosofic și antropozofic apărute între anii 1936–1941, reviste teozofice, cărți cu caracter religios (greco-catolice), o serie de manuscrise și scrieri dactilografiate pe care intenționa să le difuzeze unor cetățeni, toate aceste materiale fiind ridicate în vederea cercetării⁴. A urmat în 20 februarie 1973 avertizarea lui Gheorghe Băleanu, imputându-se și faptul că a ținut legătura cu elemente care au fost condamnate pentru activitate teozofică, de la care a împrumutat cărți ce tratau astfel de subiecte și cu care a discutat despre întocmirea unui plan privind lucrările ce urmau să le citească, precum și metodele pentru răspândirea ideilor teozofice. Se preciza că Gh. Băleanu a recunoscut și regretat faptele comise, angajându-se să-și corecteze atitudinea și comportamentul⁵.

Lucrătorii de la Securitate l-au avertizat și pe profesorul pensionar Ioan Marinca (domiciliat în satul Checea, comuna Cenei, jud. Timiș), care după eliberarea din detenție (în anul 1954) pentru activitate teozofică, a continuat, la început de unul singur, iar în ultimii ani împreună cu Gh. Băleanu să se inspire din vechile idei teozofice și să găsească noi aderenți. Astfel a procurat și citit mai multe cărți cu conținut teozofic, iar printre persoanele atrase de partea acestui curent filosofic s-au numărat profesorul Ludovic Damașneanu (Dămășneanu), dr. Iosif Pascu și Vasile Chelici. Se sublinia că, în timpul convorbirii cu ofițerii de securitate, Ioan Marinca a recunoscut faptele sale,

³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș, *fond Comitetul Județean Timiș P.C.R.*, d. 90/1973, f. 48. Se preciza că L. Adam era de profesie agricultor, fiind născut în localitatea Ghilad, jud. Timiș, iar înainte de 23 august 1944 a făcut parte din organizația „Frățiile de cruce”.

⁴ *Ibidem*, f. 70.

⁵ *Ibidem*, f. 117. În privința trecutului profesorului Băleanu, se arată că în 1938 a intrat în mișcarea legionară, desfășurându-și activitatea teozofică și legionară în cadrul editurilor „Ram” și „Sinteza”, traducând și difuzând cărți prin care se propagau idei teozofice și se făcea educație legionară. Pentru activitatea sa legionară și teozofică a fost arestat și condamnat în anul 1953 la doi ani închisoare, în acel moment fiind „lucrat D.U.I.” (dosar de urmărire informativă, n.a.), f. 118.

angajându-se să renunțe la astfel de activități și să înceteze orice legătură cu cei cu care a colaborat până atunci. Securitatea a recurs la o strategie infamă, considerând „oportun” ca la acțiunea de avertizare să participe și fiului profesorului, care a „înfierat activitatea dusă de tatăl său, arătând că el a fost plecat mult timp de acasă, dar în viitor îl va supraveghea în mai de aproape, pentru a nu mai comite astfel de fapte”. Ioan Marinca era lucrat pe mai departe în D.U.I.⁶

Tot în acest context a fost avertizat un alt profesor pensionar, Miulescu Damașneanu (Dămașneanu) Ludovic care a colaborat cu Ioan Marinca, iar sub influența ideilor teozofice, mistico-religioase a scris mai multe poezii cu un asemenea conținut, pe care le-a dat lui I. Marinca să le citească și să le corecteze. De asemenea, a procurat cărți în limba franceză pe care le-a transmis lui Gheorghe Băleanu ca să le traducă. Din nou la acțiunea de avertizare, Securitatea a recurs la aceeași metodă cinică, fiind chemată să participe soția profesorului, care a declarat că nu a cunoscut nimic despre această activitate a soțului său, „dar pe viitor s-a angajat ca să-l urmărească mai îndeaproape și nu-i va mai permite să aibe legături cu persoane suspecte, ori să scrie poezii cu conținut teozofic”. La rândul său, M. Damașneanu (Dămașneanu) a recunoscut în întregime „activitatea dușmănoasă desfășurată, a regretat-o, arătând că nu o să se mai întâlnească cu elemente cu concepții suspecte, iar în preocupările sale literare o să oglindească numai realitatea din România”⁷.

La Teatrul Național din Timișoara circulau printre angajați patru reviste „Facla” editate în Israel în limba română, care aveau un conținut anticomunist, fiind îndreptate contra unor state socialiste. Publicațiile au fost găsite la actorul Miron Suvăgân, care a declarat că le-a primit de la o vecină ce s-a aflat în vizită în Israel, acestea fiind confiscate, Securitatea informând și organele Partidului Comunist Român⁸.

Organele de Securitate l-au avertizat pe profesorul pensionar Constantin Birgaoanu (Bîrgăoanu) din Lugoj, care a fost semnalat în mai multe rânduri că a avut manifestări ostile la adresa orânduirii socialiste, a conducerii de partid și de stat, preamărind fosta orânduire burgheză din România. Acesta și-a regretat faptele, angajându-se ca pe viitor să dea dovadă de loialitate și să nu mai săvârșească fapte care contraveneau legilor statului, dar Securitatea

nu avea încredere în angajamentul luat, fiind lucrat în dosar de urmărire informativă⁹.

Oniga Vasile, de profesie jurist-consult a avut, în mai multe rânduri, manifestări dușmănoase la adresa orânduirii socialiste din România, iar în urma unei percheziții întreprinse la domiciliul acestuia, lucrătorii de Securitate i-au confiscat mai multe cărți cu caracter mistico-religios. În timpul anchetei, Oniga a negat că ar fi avut o atitudine negativă la adresa regimului politic comunist, dar a dat asigurări că pe viitor va evita discuțiile cu caracter politic pentru a nu se da naștere la interpretări. Se preciza că era „luat în continuare în D.U.I.”¹⁰.

La rândul său, Petru Sârbu, absolvent al Facultății de Litere, fost profesor, în acel moment tehnician topograf la Institutul de Proiectări din Timișoara, a fost semnalat ca „având manifestări negative privitoare la situația social-politică din România”, întreținând și relații dubioase cu cetățeni străini. Organele de Securitate evidențiau că printr-o combinație informativă-operativă s-a întreprins o percheziție domiciliară, fiind găsită „o copie a observațiilor realizate de către Comitetul de Stat al Planificării și avizarea documentației pentru sistematizarea orașului Timișoara pe o perioadă de 15 ani, document ce avea caracter secret, deși datele inserate în acesta erau deja depășite”.

Tot cu prilejul respectiv, a fost descoperită o broșură de Simion Mehedinți, editată în anul 1935, în care autorul făcea aprecieri denigratoare referitoare la comunism și la învățătura marxist-leninistă, precum și o agendă în care erau notate numele unor personalități politice din țară și din străinătate, decupări din presa românească a unor articole ce evidențiau aspecte negative de ordin economic și social. Cu ocazia avertizării s-a stabilit că documentele cu caracter secret, care în mod repetat le-a adus la domiciliu, nu le-a deținut în scop dușmănos, iar în privința broșurii scrisă de către S. Mehedinți nu avea cunoștința de conținutul acesteia. În același timp, se preciza că a recunoscut parțial reacțiile negative pe care le-a avut, iar în legătură cu contactele cu cetățenii străini „nu au rezultat aspecte deosebite”, hotărându-se prelucrarea cazului cu toți salariații din colectivul de muncă din care făcea parte, P. Sârbu urmând a fi urmărit în continuare „informativ operativ”¹¹.

Ofițerii din Securitate dețineau date potrivit cărora învățătorul Rudolf Stutz, din comuna Lovrin, a avut relații cu cetățeni străini, în discuțiile cu aceștia calomniind și denaturând realitățile

⁶ *Ibidem*, f. 118.

⁷ *Ibidem*, f. 119. Se preciza că Miulescu Damașneanu (Dămașneanu) era „luat în S.I.G”.

⁸ *Ibidem*, f. 84.

⁹ *Ibidem*, f. 163.

¹⁰ *Ibidem*, f. 279.

¹¹ *Ibidem*, f. 316.

din România, acesta recunoscându-și faptele în fața anchetatorilor¹².

În cursul anului 1973 a fost avertizat Branher Ioan, domiciliat în Jimbolia, absolvent al Facultății de Filologie, în acel moment profesor pensionar, care era învinuit de atitudini naționaliste, acesta ocupându-se și cu culegerea unor date pentru întocmirea de monografii, având intenția de a scoate din țară materiale și informații cu caracter istoric pentru a fi publicate în presa emigrației din Republica Federală Germania. Totodată respectivul făcea parte dintr-un cerc de 13 persoane, unii dintre aceștia fiind cunoscuți că au făcut parte din „SS”, care se întruneau, iar uneori (sub influența alcoolului) cântau cântece cu caracter fascist. În timpul acțiunii de avertizare, I. Branher și-a recunoscut faptele, el fiind lucrat în continuare informativ¹³. Și învățătorul pensionar Ioan Cojocaru din localitatea Dudeștii Noi s-a aflat în atenția lucrătorilor de la Securitate, deoarece a fost identificat ca fiind autorul unor scrisori anonime cu conținut dușmănos, pe care le-a expediat unor ambasade din București și conducerii de partid și de stat, el recunoscându-și faptele, organele de Securitate decidând ca să fie, în continuare, urmărit informativ¹⁴.

Securitatea deținea informații privitoare la Adam Constantin din Lugoj, absolvent al Facultății de Drept (în acel moment ospătar la grădina „Ciocârliă” din orașul de pe Timiș), care a făcut afirmații dușmănoase la adresa orânduirii sociale din România. Acesta și-a recunoscut faptele, arătând că a avut asemenea reacții când era nervos și nemulțumit de situația sa în general¹⁵.

Dar nu doar intelectualii erau nemulțumiți în acei ani de politica promovată de către regimul comunist din România, aceeași stare de spirit fiind întâlnită și la muncitori, țărani, funcționari din județul Timiș. Astfel, Securitatea a întocmit un tabel cu 17 persoane care au încercat să predea, neoficial, scrisori conducerii de partid și de stat în care se solicita ajutor social, grațiere, trecerea în rezervă a unui militar, aprobare pentru o căsătorie cu un cetățean vest-german, precum și pentru plecare definitivă în Republica Federală Germania, repararea unor nedreptăți de la locurile de muncă, obținerea de pașaport, sprijin pentru eliberarea unei case proprietate personală¹⁶.

În același timp, din Timișoara a fost expediată

spre postul de radio „Europa Liberă” o scrisoare care „conținea calomnii la adresa politicii statului nostru, secretarului general al P.C.R. și în care autorul ei își exprima speranța că în viitorul apropiat evenimentele din Polonia se vor repeta și în Republica Socialistă România”. În urma demersurilor organelor de Securitate, a fost depistat autorul scrisorii în persoana lui Dan Alexandru, muncitor la Ambalajul Metalic Timișoara, fiind luată măsura avertizării sale¹⁷.

Securitatea a identificat și pe autorul unei scrisori anonime „cu conținut calomniator la adresa politicii partidului și statului nostru”, în persoana lui Emil Stoica, fost angajat la Institutul Politehnic din Timișoara, pensionar de boală în acel moment, care din anul 1968 a fost internat, prin sentință judecătorească, la Spitalul neuropsihiatric din comuna Jebel¹⁸.

În data de 16 aprilie 1973, autoritățile de Securitate a intrat în posesia unei „fișuici anonime”, pusă într-o cutie poștală pe raza municipiului Timișoara, care avea următorul conținut: „Către Comitetul Central al partidului, Atenție mare, luați măsuri că în Timișoara se organizează la 1 Mai o grevă de manifestare de către funcționarii care și-au pierdut posturi și salariile avute, împreună cu studenții facultăților. Atenție...”, fiind luate măsuri de identificare a autorului¹⁹.

În ziua de 31 iulie 1973 au fost găsite 15 inscripții cu conținut dușmănos față de regimul comunist din România în incinta Fabricii de cherestea din comuna Mănăștur, declanșându-se cercetările, respectiv strângerea probelor de scris pentru compararea cu scrisul incriminat²⁰.

La Cooperativa Agricolă de Producție din Jimbolia exista o stare de nemulțumire în rândul unor membri cooperatori deoarece nu au fost retribuiți așa cum se hotărâse inițial în adunarea generală, conducerea C.A.P.-ului justificând decizia luată prin faptul că nu a fost realizată producția planificată la unele culturi, și nici în sectorul zootehnic. Se arăta că în urma acestei situații, 20 de membri colectivști au depus cereri pentru a li se aproba retragerea din C.A.P., fapt pentru care Securitatea a informat organele de partid²¹.

Cu aprobarea inspectorului-șef al Securității Județului Timiș, a fost avertizat Scaunas (Scăunaș) Sever, agricultor din comuna Igrîș, neîncadrat politic, fost condamnat în anul 1951 la patru ani de

¹² *Ibidem*, f. 330–331.

¹³ *Ibidem*, d. 91/1973, f. 166–167.

¹⁴ *Ibidem*, f. 226.

¹⁵ *Ibidem*, f. 278.

¹⁶ *Ibidem*, d. 83/1972, f. 120–121.

¹⁷ *Ibidem*, d. 90/1973, f. 136.

¹⁸ *Ibidem*, f. 190.

¹⁹ *Ibidem*, f. 190.

²⁰ *Ibidem*, d. 91/1973, f. 8.

²¹ *Ibidem*, d. 90/1973, f. 52.

închisoare pentru uneltire contra orânduirii socialiste, care la sfârșitul anului 1972 și începutul celui următor a fost semnalat de mai multe ori că a avut reacții ostile la adresa regimului comunist, amenințând mai mulți membri de partid, afirmând că până la urmă, cu sprijinul americanilor, vor avea aceeași soartă ca cei din Ungaria în 1956. De asemenea, era acuzat că a amenințat cu bătaia pe primarul localității, precum și pe alți comuniști din Igrăș, în timpul acțiunii de avertizare recunoscând parțial învinuirile, angajându-se ca pe viitor să își corecteze comportamentul, organele de Securitate hotărând supravegherea lui în continuare.

Din aceeași localitate a fost avertizat și Cionca Mihai, fost chiabur, dar fără antecedente penale și politice, neîncadrat politic (pensionar C.A.P.), care în 1972 a fost semnalat de mai multe ori că a făcut afirmații negative privitoare la situația social-politică din România, interpretând „tendențios” unele știri audiate la posturile de radio străine. Se preciza că acesta polariza în jurul său o serie de elemente „cunoscute în evidențele noastre”, iar în timpul anchetei și-a recunoscut parțial faptele de care era învinuit și s-a angajat ca în viitor să nu mai comită acte antisociale, urmând a fi urmărit în continuare atât el, cât și cei din anturajul său²².

Mihailov Iosif din comuna Ciacova, fiu de moșier (avertizat de Securitate și în anul 1969) a avut din nou, începând cu anul 1971, manifestări dușmănoase, denigrând realizările din România, făcând comparații cu situația din Republica Federală Germania și Statele Unite ale Americii. A fost avertizat de către organele de Securitate, fiind urmărit în continuare în D.U.I²³.

Ofițerii de Securitate dețineau date despre David Petru din localitatea Victor Vlad Delamarina potrivit cărora acesta interpreta tendențios știrile publicate în presă, asculta „Europa Liberă”, comentând părtinitor știrile postului de radio. De asemenea, cel urmărit și-a manifestat nemulțumirea față de regimul comunist pe motivul că i s-a luat pământul, afirmând că dacă toți locuitorii din comună ar părăsi C.A.P.-ul, așa cum a făcut el, ori ar mai refuza să meargă la muncă, acesta s-ar desființa. Se preciza că la începutul discuției (la care au participat și doi consăteni) pe care a avut-o cu ofițerii de Securitate, a încercat să nege faptele comise, iar apoi le-a recunoscut în întregime, decidându-se urmărirea informativă în continuare²⁴.

La rândul său, Florin Tigan (Țigan), muncitor din Sănnicolau Mare, a criticat regimul politic,

²² *Ibidem*, f. 73.

²³ *Ibidem*, f. 190.

²⁴ *Ibidem*, f. 318.

denigrând realizările din România, în timpul atenționării recunoscându-și gesturile, fiind urmărit în continuare informativ-operativ²⁵.

Pe de altă parte, Securitatea avea informații despre Constantin Stiglet, fugar stabilit în Austria, care se preocupa intens de scoaterea din țară a familiei sale și care a comunicat părinților din Timișoara că a adresat o scrisoare Ambasadei României din Viena prin care amenința că „dacă în termenul cel mai scurt nu li se dau pașapoarte soției și copilului, le va arunca în aer ambasada română din Viena”, afirmând și faptul că dacă până la 1 iulie 1973 nu primea un răspuns va intra în greva foamei în fața Ambasadei²⁶.

În decursul perioadei pe care o analizăm a mai fost avertizat de către organele de Securitate Birzan (Bîrzan) Gheorghe, domiciliat în localitatea Satchinez, muncitor la combinatul „Solventul” din Timișoara, care a făcut o serie de afirmații dușmănoase la adresa orânduirii socialiste și de stat din România, acesta confirmând o parte dintre învinuirii, fiind lucrat în continuare informativ²⁷. De asemenea, în vizorul Securității a intrat și Lorent Iosif din Făget, fost legionar, care a avut o atitudine dușmănoasă față de orânduirea socialistă, în timpul atenționării recunoscându-și faptele²⁸.

Linzing Friederich, conducător auto la Teatrul de Stat German din Timișoara, neîncadrat politic și membru marcant al cultului baptist, a recunoscut în timpul avertizării că a avut legături cu cetățeni străini de la care a primit materiale mistico-religioase pe care le-a răspândit atât în rândul cunoscuților de la Teatrul German, cât și altor persoane, propagând aderarea la cultul baptist. Linzing Friederich s-a angajat în fața organelor de Securitate ca pe viitor să nu mai comită fapte care să contravină legilor statului român²⁹.

Deosebit de interesant este documentul eliberat de către Securitate și intitulat „Tabel nominal cu cetățenii care au făcut diferite aprecieri cu ocazia vizitei în județ a conducătorilor de partid și de stat”. În acesta se apreciază că studenții din anul III al Facultății de Stomatologie nu au putut face referiri la documentele Plenarei C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971, afirmând că nu au citit ziarele respective, iar un asistent universitar din cadrul Facultății de Medicină și-a manifestat îngrijorarea că în urma plenarei o să se ajungă la unele

²⁵ *Ibidem*, f. 330.

²⁶ *Ibidem*, f. 345.

²⁷ *Ibidem*, d. 91/1973, f. 136.

²⁸ *Ibidem*, f. 368.

²⁹ *Ibidem*, f. 417.

exagerări³⁰. Se sublinia și faptul că organele locale de partid și de stat știau să ia măsuri de ordine și curățenie în oraș doar atunci când acesta era vizitat „de oameni de talia lui Iosip Broz Tito”, exprimându-se speranța că și aprovizionarea în oraș va fi mai bună pe viitor.

Cadrele didactice de la Liceul Maghiar evidențiau că se organizau vânători, iar ei tremurau în frig așteptând oficialitățile. Totodată, mâncarea era prea scumpă, iar salariile muncitorilor erau mici³¹. Un profesor din Lugoj afirma că vizita era formală, liderii veneau la Timișoara doar ca să petreacă, să meargă la vânătoare așa cum mergeau în trecut cei din familia regală, iar populația de rând nu se poate aștepta la nimic bun. O profesoară de la Liceul de Muzică și-a exprimat speranța că evenimentul va contribui la creșterea numărului vizitelor și plecărilor peste hotare ale cetățenilor români, așa cum se întâmpla în Iugoslavia și atunci și ea va avea posibilitatea să plece în Republica Federală Germania, unde ca profesor va trăi mai bine decât în țară.

Ștefan Gavrilăscu, profesor dr. docent la Institutul de Medicină din Timișoara și-a exprimat nemulțumirea față de modul cum erau reglementate plecările în străinătate, nefiind echitabil ca oricine din Republica Socialistă Federativă Iugoslavia „să-și poată lua traista și să vină în România”, iar un profesor din România să nu poată pleca în străinătate decât o dată la doi ani. Un alt cadru didactic de la Institutul de Medicină arăta că delegația română ar trebui să ridice problema introducerii mărfurilor iugoslave în România, deoarece nu se mai putea tolera ca cetățenii iugoslavi să „aducă fășuri, hălânci și alte mărunțișuri și să scoată din țară cantități însemnate de salam, brânză, lenjerie etc.”³².

O educatoare arăta că în anul 1952 a fost obligată să semneze un memoriu prin care se cerea condamnarea la moarte a lui Tito, iar în acel moment trebuia să-l slăvească pe liderul iugoslav, declarând și faptul că atunci când populația trebuia să stea la coadă la unt și carne, nu era „prea popular ca liderii să vină la vânătoare”, aceștia trebuind mai întâi să se ocupe de bunăstarea poporului.

Theodor Trăpcea (istoric) evidenția că România

³⁰ *Ibidem*, d.83/1972, f. 142. În perioada pe care o analizăm, Nicolae Ceaușescu și Iosip Broz Tito s-au întâlnit la Timișoara între 23–24 noiembrie 1971, vezi *Scânteia Tinerețului* (23 noiembrie 1971), 1, precum și din 25 și 26 noiembrie 1971, 1, 3.

³¹ *Ibidem*, f. 142–143.

³² *Ibidem*, f. 143. Despre personalitatea profesorului Ștefan Gavrilăscu, vezi Ștefan Iosif Drăgulescu, *In memoriam Profesorul Ștefan Gavrilăscu*, în *Ziua de vest* (5.07.2009) (www.ziuainvest.ro, accesat în 22 decembrie 2020).

se afla într-o situație foarte grea, în vară sovieticii vrând să o invadeze, iar un maestru instructor își exprima opinia că situația economică era foarte dificilă, forțându-se exportul și făcându-se economii în mod disperat, de multe ori nejuste. Totodată, faptul că s-au anulat gradațiile personalului tehnico-administrativ a lovit în salariații cu retribuții mici și mijlocii.

La rândul său, un inspector sanitar întreba de ce în România nu exista libertatea de mișcare din Iugoslavia, fiind sigur că românii ar pleca la lucru și s-ar întoarce acasă cu valută, afirmând și faptul că: „Nu pune pe nimeni pe gânduri că oamenii noștri cum scapă în străinătate nu se mai întorc”. Un asistent medical era de părere ca vizitele oficiale să se organizeze doar în capitală deoarece atunci populația nu ar mai sta ore întregi în frig așteptând autoritățile, iar după ce ești „înghețat trebuia să-ți arăți și bucuria la trecerea coloanei oficiale”.

Au fost exprimate și păreri privitoare la închiderea graniței cu Iugoslavia pentru a împiedica trecerea în România a sutelor de afaceriști sârbi sau ca: „să fie sănătoși Ceaușescu și Tito, să discute, să vâneze. Pe oameni prea puțin îi interesează, nu pot influența cu nimic ceea ce ei vor să facă. Ceaușescu vrea să facă bine, dar iese totul pe dos”, cauzele fiind lipsa de cadre conștiente, mulțimea de legi și instrucțiuni în care te încurci complet, precum și lipsa de perspectivă a populației întrucât nimeni nu știa când va veni timpul când se va trăi mai ușor.

Un asistent medical releva că înainte cu câțiva ani Partidul Comunist Român îl eticheta pe Tito ca fiind trădător și călău cu barda în mână, iar în acel moment același partid, aceiași lideri îl primeau ca pe cel mai bun prieten, în timp ce poporul era nervos, înfometat, iar în comerț nu se găseau alimente³³. În același timp, un medic sublinia că ar fi mai bine ca Ceaușescu să vadă cum era aprovizionată Timișoara fiindcă de aici apăreau comentariile în rândul populației, iar o studentă de la Facultatea de Litere-Geografie își exprima nemulțumirea că a fost purtată mult pe drumuri cu prilejul vizitei respective, noaptea și în frig la marginea șoselei, ea nedorind să participe la acțiunile respective, dar fiind obligată fiindcă se făcea prezența și nu dorea să aibă neplăceri.

Vulcăneanțu Mihaela, având locul de muncă la Liceul nr. 5 din Timișoara considera că ar trebui deschise frontierele astfel încât oamenii să nu mai fie ținuți în lanțuri, precizând și faptul că viața s-a scumpit în țară, în timp ce conducerea de partid și

³³ *Ibidem*, f. 144.

de stat „stătea la palavre”. Aceasta, de altfel, intenționa să fugă din țară cu ajutorul unor italieni. Miclea Silviu, profesor, bibliotecar la Universitate, fost legionar, cunoscut cu intenții de a rămâne în străinătate, afirma că se întreprindeau vizite de rutină, trebuind însă să se discute și unele probleme referitoare la viața culturală a populației de naționalitate sârbă din Banat, deoarece ar exista unele scăpări, în timp ce un inginer declara că probabil Tito a venit să-l tragă la răspundere pe Ceaușescu de ce-i persecuta pe sârbi închizând toate punctele unde aceștia își vindeau mărfurile. Un reglor de la Fabrica de țigarete afirma că în zadar venea Ceaușescu la Timișoara că nu va mai fi aplaudat ca înainte datorită revoluției cultural-ideologice „care nu este o treabă bună”³⁴, în vreme ce un arhitect evidenția că s-au întreprins multe lucrări inutile cu ocazia vizitei, închizându-se șantiere, astupându-se șanțuri pentru conducte pe traseul pe unde a trecut coloana oficială, lucrări care au necesitat cheltuieli suplimentare și de care șeful statului nu știa.

Alte comentarii se refereau la faptul că poate cu această ocazie „Țarul Nicolae I va da dispoziții să apară în magazine alimente, nu de altceva dar să nu zică că îi persecută pe sârbi închizându-le toate piețele de desfacere a mărfurilor”, sau că Nicolae Ceaușescu se plimba prea mult prin alte țări și nu se ocupa de problemele României. Un alt inginer afirma că nu a văzut nimic din coloana oficială, dar a înghețat de frig așteptând o oră trecerea demnitarilor, ceea ce constituia o adevărată mascaradă. El mai arăta că „Parcă Tito și sârbi lui nu știu că au fost aduși cu forța aici. Și la ei se face la fel.” În comparație cu România în Iugoslavia era mai multă libertate, un nivel de trai mai ridicat și o organizare mai bună.

Nici militarii nu erau mulțumiți de situația din România, un maior de aviație precizând că dorea să cumpere carne pentru soacră sa deoarece cu ocazia vizitei magazinele vor fi aprovizionate cu acest produs, iar un plutonier major afirma că „mori de necaz că cei din conducerea județului și orașului ascund adevărata realitate și iau măsuri numai când vine cineva din conducerea statului”. În același timp, un salariat de la Centrul Militar din Timișoara mărturisea: „Crezi că le pasă la conducătorii de partid și de stat de noi?”, afirmând că și-a cumpărat cu acest prilej carne de porc³⁵.

În concluzie, în ciuda liberalizării relative a regimului politic din România de după anul 1964, procesul de supraveghere a populației de către

Securitate a continuat. Din rapoartele întocmite de către Inspectoratul de Securitate al Județului Timiș au fost identificate persoane care au adresat memorii postului de radio „Europa Liberă”, Organizației Națiunilor Unite, unor ambasade din București sau conducerii de partid și de stat în care sistemul politic din România era calificat ca fiind dictatorial.

Au fost urmăriți și o serie de intelectuali care aveau preocupări filosofice (teozofice, în cazul respectiv) ce intrau în contradicție cu doctrina marxistă. În atenția organelor de Securitate s-au aflat și foști legionari, condamnați politic în anii '50 ai secolului al XX-lea, intelectuali, muncitori, țărani, funcționari care au criticat situația socio-economică (dificultăți de aprovizionare, accentul pus de regim pe export, ideologizarea excesivă, salarii mici) și politică din România sau aveau legături cu cetățeni din statele occidentale. De asemenea, s-au aflat în vizorul ofițerilor de Securitate membrii cultelor religioase neoprotestante din județul Timiș.

Din documentele cercetate se desprinde și starea de nemulțumire a celor care au fost obligați să-i întâmpine pe liderii Iugoslaviei și României aflați în vizită la Timișoara. Aceștia remarcă faptul că trebuiau să stea în frig, așteptând ore întregi trecerea coloanei oficiale, faptul că în Iugoslavia exista o libertate mai mare decât în România, solicitând și liberalizarea regimului vizelor de plecare în străinătate.

Cei aflați sub supravegherea Securității au fost avertizați (una dintre metodele cele mai întrebunțate de poliția politică din România în astfel de cazuri după 1965), majoritatea dintre ei recunoscându-și faptele. Dar trebuie subliniat și faptul că ofițerii de Securitate au recurs la o metodă cinică în timpul acțiunii de atenționare, fiind chemați să asiste și membri apropiați ai familiei (soții, fi), iar în ciuda angajamentelor celor învinuiți de a nu mai săvârși faptele respective, Securitatea nu a avut încredere în aceștia, urmărindu-i în continuare. Reținem și cazul autorului unei scrisori anonime „cu conținut calomniator la adresa politicii partidului și statului nostru”, care a fost internat, prin sentință judecătorească, într-un spital neuropsihiatric din județul Timiș.

Astfel, exista în județul Timiș o stare de nemulțumire legată de politica economică promovată de către regimul ceaușist ca și de lipsa unor drepturi fundamentale ale omului, stare care s-a accentuat în anii '80 ai secolului al XX-lea pe măsură ce criza sistemului comunist românesc se agrava.

³⁴ *Ibidem*, f. 145.

³⁵ *Ibidem*, f. 146. În tabel erau cuprinse 39 de persoane care au făcut aceste comentarii.

